

ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ. (α)

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Ἰωνία ἦνθι (οὕτω) κατὰ τὰς γνώσεις καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἐξόχως ἡ Σμύρνη διέλαμπεν οὐκ ὀλίγον. Ἀνεκαθεν ἐχάρη τὴν δόξαν τοῦ ὅτι ὑπῆρξε φωτὸς ἐστία, καὶ ἐθεωρήθη ὡς καθέδρα τῶν Μουσῶν, καὶ καταγώγιον τῆς παιδείας. Ἐστάθη μήτηρ τοσούτων περιφήμων ἀνδρῶν, μάλιστα δὲ Ἀριστείδου τοῦ ῥήτορος, Βίωνος τοῦ ἡδίστου ποιητοῦ, Ὀμήρου τοῦ μόνου θαύματος τῶν αἰώνων, καὶ ἄλλων πολλοτάτων κ τ λ κ τ λ. Αἱ συμβᾶσαι ὁμως (ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων μάλιστα) μεταβολαὶ καὶ ἀτυχίαι τῆς, τοσαύτην φθορὰν καὶ ἐρήμωσιν ἐπέφερον εἰς αὐτήν, ὥστε οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας τῆς ταύτης εὐκλείας τὴν ἐστέρησαν, ἀλλὰ καὶ πᾶν καλὸν αὐτῆς ἐπνίξαν, καὶ εἰς τὸν γενικὸν κατακλυσμὸν τῶν φώτων τὴν κατεβύθισαν. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὁμως τῶν συμφορῶν καὶ τῶν ἀτυχημάτων τῆς τούτων, τὰ φιλότιμα αὐτῆς τέκνα, οἱ Σμυρναῖοι, κινούμενοι πρὸ πάντων ἀπὸ τὰ δύο πατροπαράδοτα αὐτῶν χαρακτηριστικὰ, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλομάθειαν, ἐπροσπάθησαν παντοίαις δυνάμεσι, καθ' ὅσον αἱ τότε περιστάσεις τοὺς συνεχώρουν, ν' ἀνακαλέσωσι πάλιν τὴν παιδείαν εἰς τὴν πατρίδα των. Διὸ καὶ ὡς ἀπαρχὴν αὐτῆς ἐσύστησαν πρὸ μιᾶς περίπου ἑκατονσαετηρίδος (τὸ 1733), τὴν νῦν διαπρέπουσαν Ἑυαγγελικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ὡς ἀπὸ μέγαν πυρσὸν ἀνέλαμψαν τὰ φῶτα οὐ μόνον εἰς τὰς παρακειμένας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος.

Παντολέον Σεβαστόπωλος, ἡ Σερῆ Παντελῆς, ὁ αἰμίμηστος, Χῖος, καὶ διερμηνεὺς τῆς Ἀγγλικῆς Πρακτορίας θεωρεῖται κυρίως ὡς θεμελιωτὴς τῆς Σχολῆς ταύτης. Ὁ αἰοίδιμος οὗτος ἀνὴρ, ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ εἰς Σμύρνην διατριβῆς, οἰκειωθεὶς καθ' ὅλα μετὰ τῶν

(α) Τὰ περὶ τῆς Ἑυαγγελικῆς Σχολῆς ἀπεσπάσθησαν ἔκτινος ἀνεκδότου εἰσέτι ἱστορίας τῆς Ἰωνίας, συγγραμμένης εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς διάλεκτον.

φιλοκάλων Σμυρναίων, δὲν ἔπαυε καὶ νῦν συνεργῇ ὅλαις
δυνάμεσιν εἰς τὸ ἀγαθὸν τῆς νέας αὐτοῦ πατρίδος, ὥσ-
τε οὐ μόνον ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἐκτίσθη δι' αὐτοῦ,
ἀλλὰ καὶ τὸ νῦν διαπρέπον Νοσοκομεῖον.—Τοιοῦτοι
μέτοικοι, ὡς ὁ Σαρῆ Παντελῆς, μιμῆται τῶν ἔργων
του, εὐρίσκονται καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν Σμύρνην πάμ-
πολλοι.

Κτίσας ὁ Σαρῆ Παντολέον τὴν Σχολὴν ταύτην,
τὴν ἔθεσε καὶ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν,
καὶ τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας καὶ δι-
δασκάλους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Πρῶτος ἐν
τῇ Σχολῇ ταύτῃ καθηγητῆς ἐχρημάτισεν ὁ Ἱερόθε-
ος, ἀνὴρ προικισμένος μὲ ἱκανὴν παιδείαν, ὅσῃν ἡ
τότε τοῦ ἔθνους κατάστασις ἐπέτρεπεν. Ἐδίδαξε δὲ
οὗτος εἰς αὐτὴν πεντήκοντα τρία ἔτη, καὶ ἔκαμεν
ἀναλόγους καρπούς. Ἀξίον ἑαυτοῦ διάδοχον εἶχεν ὁ
Ἱερόθεος τὸν ἀρκετὰ ἔτη μετ' αὐτοῦ συνδιδάξαντα
Χρῦσανθον. Ὁ Χρῦσανθος ἦτο τῷ νῦν ἀνὴρ εὐσεβέ-
στατος, Θεολόγος ἄριστος, καὶ τῶν πατρίων ἀκριβῆς
φύλαξ. Ὅθεν καὶ διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ
παιδείαν, τὸν ἐσέβοντο μεγάλως οἱ κάτοικοι τῆς
Σμύρνης, καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι. Ἐσχο-
λάρχησε δ' οὗτος μόνος εἴκοσι δύο ἔτη. Καὶ οἱ δύο
δὲ οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ὡς ἀπαρχαὶ τῶν φώτων εἰς τὴν
Σμύρνην, καὶ ἀρκετὰ συνεισέφερον εἰς τὴν καλλιέργει-
αν αὐτῆς. Ἐκ τῶν μαθημάτων αὐτῶν ὠφελήθησαν
πάμπολλοι νέοι, καὶ διεδόθησαν εἰς διάφορα μέρη δι-
δάσκαλοι ἱκανῶς κάτοχοι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς
γλώσσης, τοῦλάχιστον κατ' ὅσον ὁ τότε τοῦ διδάσκειν
συνήθης τρόπος καὶ αἱ περιστάσεις συνεχώρουν.

Ἀλλ' ἦτον ἐναποκεείμενον εἰς τὸν 19^{ον} αἰῶνα νῦν
λάμπωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ φῶτα. Κατὰ
τὸ 1809, νέα ἐποχὴ ἤρχισε καὶ εἰς τὴν Σμύρνην,
διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐσυστήθη τὸ περίφημον Φι-
λολογικὸν Γυμνάσιον τοῦ Οἰκονόμου καὶ Κούμα, ἐκ τοῦ
οποίου ἐμορφώθησαν ἄξιοι μαθηταὶ τῆς Ἑλλά-

δος, καθότι πολλοὶ νέοι συρρέουσιν πανταχόθεν, ἐμυσταγωγήθησαν εἰς τὰς ἐπ.στήμας τῆς ἀρχαιότητος, καὶ πρῶτον ἤδη εἰσήχθησαν εἰς τὴν Σμύρνην αἰγινόμεναι εἰς αὐτὰς βελτιώσεις τῶν νεωτέρων, . . κτλ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἔχαιρε μικρὰν δόξαν, καὶ οἱ κατέχοντες μάλιστα εἰς αὐτὴν τὰς διδασκαλικὰς ἑδρας, φοβούμενοι τὴν ἐκ τῶν νεωτέρων μεθόδων ἐλάττωσιν τῆς ὑπολήψεώς των, δὲν ἐφέροντο τοσοῦτον οἰκείως εἰς τὸ Φιλολογικὸν τοῦτο κατάστημα. Ἡ Ἱστορία, ὡς ἀδέκαστος κριτῆς, ὀφείλει νὰ μεμφθῇ τοὺς τότε Σμυρναίους, οἵτινες, ἂν ἤθελον πασχίσει νὰ ἐνώσωσι τὰ δύο ταῦτα Φιλολογικὰ καταστήματα εἰς ἓν, ἤθελον ἐπιφέρει διπλοῦν εἰς τὴν πόλιν των ὄφελος. Ἡ κερμάτωσις καὶ διχόνοια πνίγουσι τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀπομαραίνουν, ἢ εἰς ἓν σύμπνοια ἐξ ἐναντίας ἐπιφέρει τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ στίφει τοὺς ἀγῶνας τῶν πολιτῶν.

Μετὰ τὸν Χρῦσανθον ὑπῆρξαν διάφοροι ἄλλοι καθηγηταὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ, ἐξ ὧν διακρίνονται ὁ Ὁλλανδὸς λεγόμενος, ὁ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν σχολαρχήσας ἔτη τινὰ Λωρόθεος, καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν, κατὰ τὸ 1826, Νικόλαος Κυριακίδης. Πρὸ αὐτῶν ἓν ἔτος ἐδίδαξεν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν καὶ ὁ Θεόφιλος Καΐρης ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐντεῦθεν ἀνεχώρησεν εἰς Κυδωνίαν, διαδεχθεὶς τὸν Βενιαμίν.

Νέα ἐποχὴ καὶ ἐποχὴ πάσης ἄλλης λαμπροτέρα διὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἀβραμίου Ὁμηρόλου. Ὁσοφὸς καὶ ἐνάρετος οὗτος ἀνὴρ πατρίδα εἶχε τὴν Καισάρειαν, ἔκαμε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐπὶ Οἰκονόμου καὶ Κούμα, καὶ τὸ 1827 διωρίσθη Σχολάρχης τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Τὸ ἄτρυτον καὶ φιλόπονον τοῦ ἀνδρὸς ἦτον ἀπαραδειγμάτιστον. Πρῶτον ἀπάντων εἶχεν ὁ Μακαρίτης ν' ἀντιπολεμήσῃ διαφόρους περισπασμοὺς, τοὺς ὁποίους διὰ τῆς ἐπιμόνου δραστηριότητός του ὑπερνικήσας, ἠδυνήθη ν' ἀναφέρῃ πάλιν τοὺς

12 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

ἐπὶ τῶν διδασκάλων τοῦ χρόνου εἰς τὴν Σμύρνην. Ὁ-
λος ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ὁμογενῶν τοῦ ἀφωτισμένος, οὐ
μόνον εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν βελτίωσιν συνεισέφε-
ρεν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων καλῶν αἰτίος ἐστάθη πρό-
ξενος εἰς τὴν Σμύρνην. Δι' αὐτοῦ εἰσῆχθη εἰς τὴν πα-
τρίδα μας ἡ Ἀλληλοδιδασκτικὴ, ἡ Τυπογραφία καὶ ἐσυ-
στήθη ἡ διαπρέπουσα Λαμπαδουχικὴ Ἑταιρεία, καὶ
ἄλλα. Ἐπτά ἔτη ἐσχολάρχησεν ὁ ἀοίδιμος εἰς τὴν Σμύρ-
νην, ἀλλ' ἀφῆκε καρποὺς γενναίους καὶ ἀξίους ἑαυτοῦ.
Τὸ 1833 προσεκλήθη εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Ὁμογενῶν συστη-
θέν ἐν Χάλκῃ φροντιστήριον, καὶ τὸ 1839 ἐτελεύτησε
πενθούμενος ὑπὸ τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ
φίλων.

Τὸν Ἀβράμιον διεδέχθη εἰς τὴν Εὐαγγελ. Σχολὴν
Νεοκλῆς Παπάζογλος, μαθητὴς καὶ οὗτος τοῦ Οἴκο-
νόμου, ἀλλ' ἀπελθὼν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τελειο-
ποίησιν. Τοῦτον δὲ ὁ Ἰγνάτιος Σαρδέλλης, (1835) καὶ
μετ' ἐν ἔτος πάλιν ὁ Νεοκλῆς. Εἰς τὴν δευτέραν δὲ ταύ-
την σχολαρχίαν τοῦ Νεοκλέους ὀφείλεται ἡ σύστασις
τοῦ Ἑλ. Μουσείου Σμύρνης. Πρὸς καιρὸν ἐχήρυσεν ἡ
Σχολὴ μετὰ τὸν Νεοκλέα, ἀλλὰ τὸν διεδέχθη (1839)
ἄνθρωπος ἀξίος, ὃς τις καὶ σχολαρχεῖ δύο ἔτη τὴν σήμερον
Ἀναστάσιος ὁ Σακελλάριος. (α).

Ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολή, ὡς προείπομεν, διατελεῖ
ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, διὰ
τῆς συναινέσεως τοῦ ὑποίου διορίζονται οἱ ἑφοροὶ αὐτῆς.
Τὰ εἰσοδήματά της συνίστανται κυρίως εἰς ἐκουσίους
προσφορὰς τῶν πολιτῶν, ἄλλοτε αὐξομένας, καὶ ἄλ-
λοτε ἐλαττουμένας κατὰ τὰς περιστάσεις. Λόγος δὲ
γίνεται τὰ νῦν περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν πόρων αὐτῆς,
ἀλλὰ μέχρι τῆς ὥρας ἀγνοοῦμεν τὸ τέλος.

Σημειώσεις. Οἱ Σμυρναῖοι ἔδειξαν καὶ δεικνύουσι
ζῆλον ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς Εὐαγγελικῆς Σχο-
λῆς. Ἀλλὰ μᾶς συγχωρεῖται νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ ζῆλός
των οὗτος εἶναι πολλὰ μικρὸς τὴν σήμερον ὡς πρὸς
τὸν ὀφειλόμενον. Καθὼς ἡ Σμύρνη τοσούτους χρόνους

α) Ἐνα μῆνα ἤδη χηρεύει ἡ Σχολὴ πάλιν !

ἐστιάθῃ διδάσκαλος τῆς Ἑλλάδος, οὕτως ὤφειλε καὶ νῦν νὰ μὴ μένῃ οὐδεμιᾶς τῶν λοιπῶν πόλεων κατωτέρα. Εἰς τὴν παρούσαν τοῦ ἔθνους κατάστασιν ἡ πόλις μας δὲν ἔχει οὐδὲ πολλοστημόριον τῶν ὅσα ἀνῆκον ὡς πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν δόξαν της. Ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ πρὸ πάντων ὤφειλε νὰ ᾔναι τὴν σήμερον κυρίως διδασκαλεῖον ἐπιστημῶν, διότι αὗται εἶναι τὰ κυριώτερα μέσα τῆς τελειοποιήσεως τῆς Νεολαίας, καὶ χωρὶς τούτων παιδεῖα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθής. Τοῦτο τὸ δὲ ἄλλας πόλεις ὅπως οὖν δύσκολον, εἶναι εὐκολώτατον εἰς τὴν Σμύρνην μας, διότι καὶ γόνιμος εὐφυῶν ἀνδρῶν ὑπάρχει, καὶ καυχᾶται εἰς μεγαλεμπόρους κατοίκους, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐμυήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδεῖας. Θέλῃσις καὶ ἀπόφασις σταθερὰ εἶναι τὰ μόνα ἀναγκαῖα εἰς τοὺς Σμυρναίους, καὶ τὰ πάντα εἶναι εὐκολα εἰς αὐτούς. Ἀρμοδιωτέραν ἐποχὴν τῆς παρούσης δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ὅστις θέλει καὶ τὴν πατρίδα του καὶ ἑαυτὸν νὰ δοξάσῃ. Οὔτε θέλουσιν ὑπομείνει βέβαια οἱ πάντοτε φιλότιμοι Σμυρναῖοι, (ἐμπεριλαμβανομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς Σμύρνης) νὰ εἰπωσιν αἱ μετὰ ταῦτα γεννεαὶ ὅτι, ἐχθροῦ τινος βασκανία, ἐφάνησαν ἀδιάφοροι εἰς ὅσα καὶ δύναμιν, καὶ μέσα, καὶ ὀρεξίν ἔχουσι νὰ βελτιώσωσιν ἤδη, ὥς τε νὰ κατασταθῶσιν ἐπίφθογοι εἰς τοὺς ἄλλους.

ΔΟΞΑ ΜΙΤΥΛΗΝΑΙΩΝ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

Ὅτε οἱ Μιτυληναῖοι κατεστάθησαν κύριοι τῆς θαλάσσης, εἰς τοὺς ὅσοι τῶν συμμάχων τῶν ἀπεστάτων, διώρισαν τὴν ποινὴν ταύτην, ἡγουν οἱ παῖδες αὐτῶν νὰ μὴ μανθάνωσι γράμματα, μήτε νὰ διδάσκωνται μουσικὴν, στοχαζόμενοι ὅτι μεγαλητέρα τιμωρία δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ μὴ μανθάνῃ τις γράμματα, καὶ νὰ ᾔῃ εἰς ἀμάθειαν καὶ ἀμουσίαν.